

Hallunda gård

Arkeologisk utredning etapp 1

Hallunda 4:20, 4:34, 4:37, 4:40, 4:41 och 4:42
Botkyrka socken
Botkyrka kommun
Södermanland

Jan Äblström

Hallunda gård

Arkeologisk utredning etapp 1

Hallunda 4:20, 4:34, 4:37, 4:40, 4:41 och 4:42
Botkyrka socken
Botkyrka kommun
Södermanland

Jan Ählström

Utgivning och distribution:
Stiftelsen Kulturmiljövård
Stora gatan 41, 722 12 Västerås
Tel: 021-80 62 80
Fax: 021-14 52 20
E-post: info@kmmmd.se

© Stiftelsen Kulturmiljövård 2011

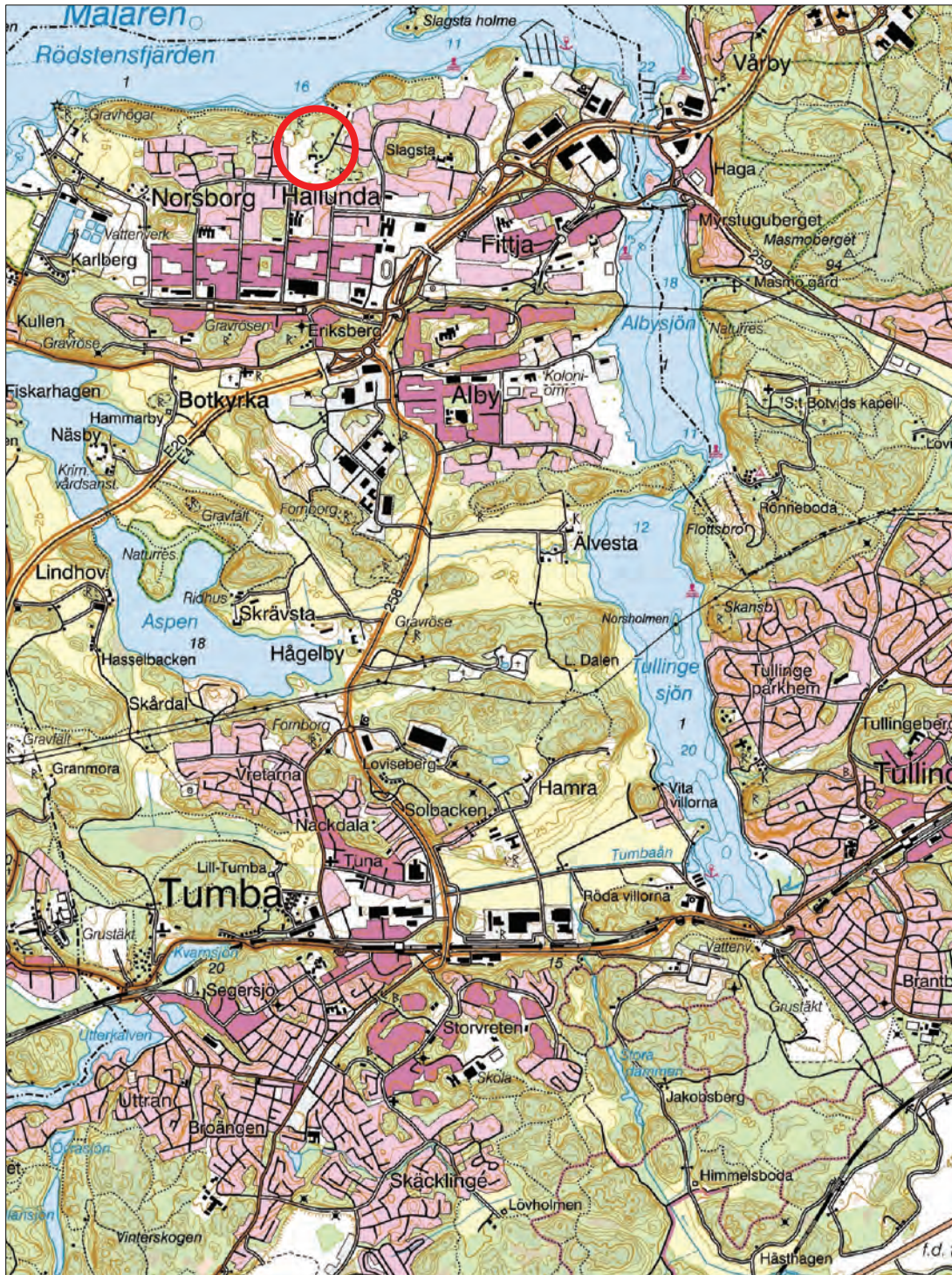
Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Ärende nr MS2006/01407.

ISBN: 978-91-7453-113-8

Tryck: Just Nu, Västerås 2011.

Innehåll

Innehåll	4
Sammanfattning.....	5
Inledning.....	7
Målsättning och metod	7
Topografi och fornlämningsmiljö	7
Genomförande	9
Avvikelser från undersökningsplanen.....	9
Utredningsresultat	10
Referenser.....	11
Tekniska och administrativa uppgifter	11
BILAGOR	12

Figur 1. Utredningsområdets läge markerat med en röd ring. Utsnitt ur digitala Terrängkartan. Skala 1:50 000.

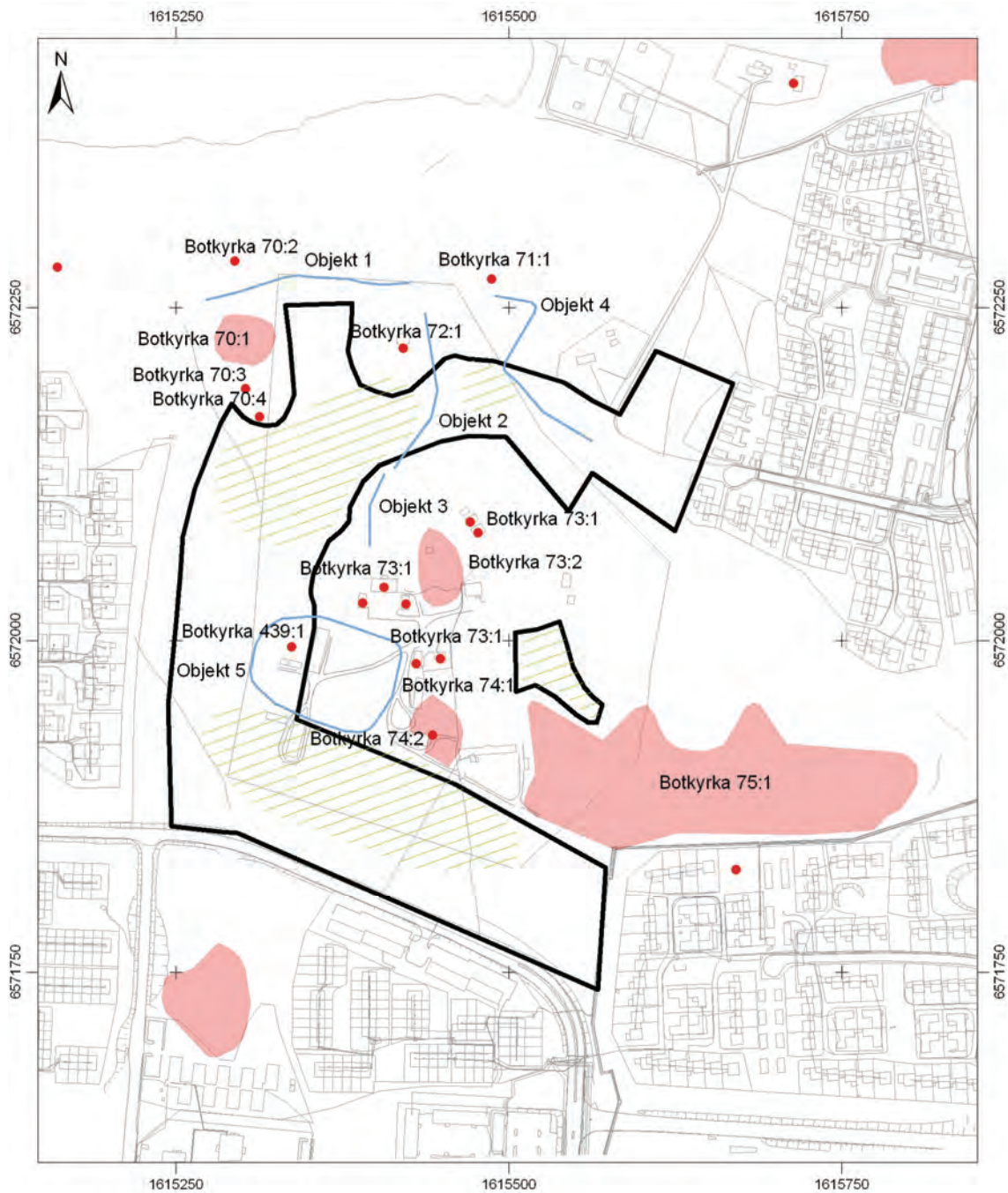
Sammanfattning

På direktval av länsstyrelsen tilldelades Stiftelsen Kulturmiljövård en särskild utredning inför detaljplanläggning av ett område vid Hallunda gård, Botkyrka kommun. Utredningen syftade till att fastställa om det finns okända fornlämningar i området och omfattade enligt KM:s undersökningsplan och länsstyrelsebeslutet en kart- och arkivstudie, fältinventering och utredningsgrävning. Botkyrka kommun beställde utredningen år 2009.

I praktiken kom endast kart- och arkivstudien och inventeringen att utföras eftersom ärendet gick i stå när inventeringen utförts. Ärendet var vilande till november 2011 då det avslutades eftersom området inte längre skulle exploateras.

Inventeringen resulterade i fem nya objekt (objekt 1–5) varav merparten utgörs av sentida stenmurar och en vägbank samt platsen för Hallunda bytomt vilken kan ha medeltida ursprung baserat på att det finns 1400-tals belägg för namnet Hallunda (se figur 2 och tabell 1). Därtill utpekades fyra områden där det är tänkbart att det finns fornlämning som inte syns i markytan, t ex förhistoriska boplatser.

Figur 2. Utredningsresultatet. Registrerade lämningar är markerade med röda punkter och polygoner samt numrerade enligt FMIS. De nypåträffade objekten är markerade med blå linjer samt objektnummer. Potentiella boplatslägen är snedstreckade med gröna linjer. Utsnitt ur kommunala bakgrundskartan. Skala 1:5 000.

Inledning

Inför detaljplaneläggning av delar av fastigheterna Hallunda 4:20, 4:34, 4:37, 4:40, 4:41 och 4:42 vid Hallunda gård inför framtida byggnation fick Stiftelsen Kulturmiljövård (KM) i uppdrag att utföra en särskild arkeologisk utredning. KM tilldelades uppdraget på direktval av länsstyrelsen. Länsstyrelsen fattade beslut om utredningen den 24 november 2009 (1st dnr 431-09-15024) med stöd av 2 kap 11 § KML baserat på stor fornlämningsförekomst i området. Botkyrka kommun beställde och bekostade utredningen. Fältarbetet utfördes under en dag i december 2009. Jan Ählström har sammanställt rapporten.

Målsättning och metod

Enligt undersökningsplanen var syftet med utredningen att fastställa om det finns okända fornlämningar i området.

Utredningen omfattade en översiktlig kart- och arkivstudie, vilket innebär en genomgång av FMIS, sökning i Ortnamnsarkivet och studier av äldre avmätningar av Hallunda gård.

Utredningsområdet inventerades. Påträffade kulturhistoriska lämningar dokumenterades genom inmätning med GPS och beskrivning. Det utpekades även områden där det bedömdes kunna finnas fornlämning som inte syns i markytan, företrädesvis boplatser från järnålder.

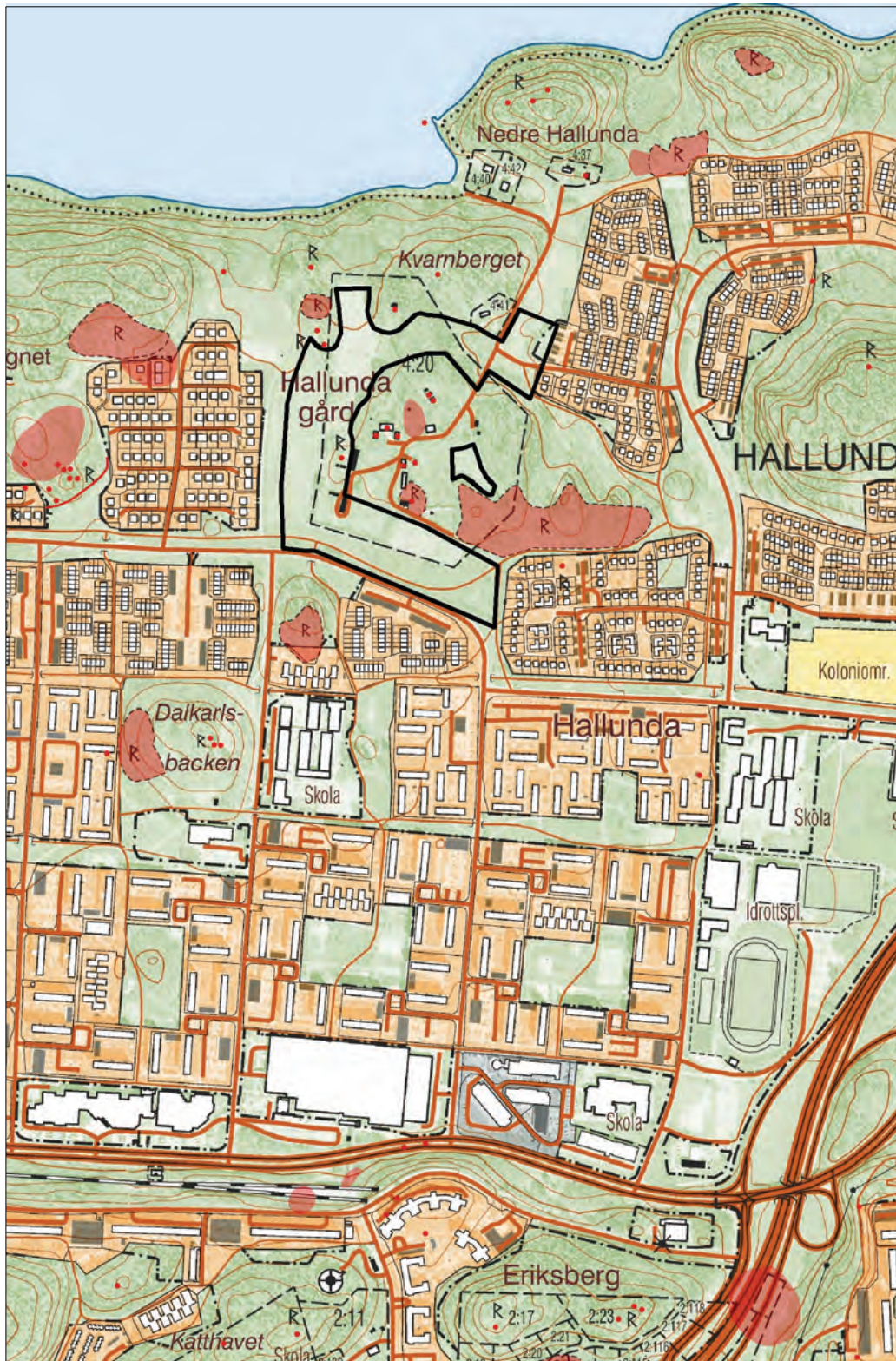
Utredningen skulle även omfatta sökschaktning. Momentet kom dock inte att genomföras då det inte gavs något markägartillstånd.

Topografi och fornlämningsmiljö

Det 8 hektar stora utredningsområdet utgörs av gräs- och skobevuxen mark runt Hallunda gård i Stockholmsförorten Hallunda. Områdets norra del består av höglänt mark medan den södra delen är flack. Området ligger mellan 25 och 30 m ö h (se figur 3).

Makområdet infaller inom Hallunda gårds eller Hallunda säteris forna ägor (se bilaga 1). Enligt Ortnamnsarkivet förekommer namnet Hallunda i skrift första gången 1442, det är oklart vad namnet avser, och på 1699 års karta förekommer Hallunda säteri för första gången. Kartstudien visar naturligtvis på stora förändringar i och med tillkomsten av förorten Hallunda vilken slukat mycket av de tidigare ägorna. 1699 års karta visar att utredningsområdet södra och västra delar berör äldre åker och resterande delar skogsmark. På kartan framgår också läget för Hallunda säteri och bytomt (objekt 5) sydväst om säteriet.

Trakten är rikt på fornlämningar och inom utredningsområdet finns en älvkvarnsförekomst. Utredningsområdet gränsar dock på flera platser till omfattande gravfält (se tabell 1 och figur 2 och 3). Fornlämningarna är av brons- järnålderskaraktär.

Figur 3. Utredningsområdet markerad med svart linje och samtliga registrerade fornlämningar markerade mer röda polygoner, linjer och punkter. Utsnitt ur digitala Fastighetskartan. Skala 1:10 000.

Genomförande

Utredningsarbetet började med kart- och arkivstudien. FMIS gick igenom och de närbelägna fornlämningarna listades. I Ortnamnsarkivet eftersöktes äldsta belägg för Hallunda och som en förberedelse inför inventeringen studerades en serie avmätningar av Hallunda gård från 1600- och 1800-talet samt ekonomiska kartor från 1900-talet. En karta från 1699 rektifierades och publiceras i rapporten (bilaga 1).

Under en dag i december 2009 inventerades området varvid fyra lämningar dokumenterades. Därtill utpekades fyra områden som bedömdes kunna hysa fornlämning, företrädesvis i form av boplatser från bronsålder eller järnålder, som inte syns i markytan. Resultatet redovisas på figur 2 och i tabell 1.

Inför utredningsgrävningen önskade markägaren ett möte på plats med KM för att informera sig om hur grävningen skulle gå till. Mötet hölls den 17 december 2009 och resulterade i att marken inte kom att bli tillgänglig för vidare utredning eftersom markägaren krävde att marken helt skulle återställas. KM kunde inte påta sig det ansvaret. Länsstyrelsen och Botkyrka kommun informerades om mötet.

Efter mötet avstannade ärendet och kom att bli vilande till den 10:e november 2011. Botkyrka kommun meddelade då att exploatering av området inte längre är aktuellt och att de därför önskade en rapport över inventeringen.

Avvikelser från undersökningsplanen

Utredningsgrävningen genomfördes inte av här ovan nämnda orsak.

Vid kartstudien rektifierades kartor vilket inte var meningen enligt undersökningsplanen. De rektifierade kartorna användes som underlag vid inventeringen.

För att söka skriftliga belägg för den Hallunda bytomt gjordes sökningar i Ortnamnsregistret vilket inte heller skulle göras enligt undersökningsplanen.

Samtliga studerade kartor publiceras inte vilket var meningen enligt undersökningsplanen. Den karta som publiceras är den avmätning av Hallunda, från 1699, som rektifierades. Kartan är representativ för de strukturer som uppmärksammades vid kartstudien.

Utredningsresultat

I tabell 1 och på figur 2 redovisas de sedan tidigare kända lämningarna inom och i direkt anslutning till utredningsområdet. På samma sätt redovisas också de objekt som dokumenterades vid inventeringen och kartstudien.

På figur 2 redovisas de områden där utredningsgrävningen var tänkt att genomföras. Områdena utgör potentiella boplatser som antingen ligger höglänt eller i närheten av gravfält med skärvtenshögar samt platserna för Hallunda säteri och bytomt.

Tabell 1. Lämningar registrerade i FMIS och nypåträffade objekt.

Lämning nr	Objekt	Typ	Anmärkning	Status
Botkyrka 70:1	-	Röse	35 meter i diameter	Fast fornlämning
Botkyrka 70:2	-	Stensättning	Rund	Fast fornlämning
Botkyrka 70:3	-	Boplats	Förekomst av skärvsten	Fast fornlämning
Botkyrka 70:4	-	Fornlämningsliknande lämning	-	Övrig kulturhistorisk lämning
Botkyrka 71:1	-	Kvarn	-	Övrig kulturhistorisk lämning
Botkyrka 72:1	-	Byggnad	-	Övrig kulturhistorisk lämning
Botkyrka 73:1	-	Byggnad	-	Övrig kulturhistorisk lämning
Botkyrka 73:2	-	Gravfält	Uppgift om	Övrig kulturhistorisk lämning
Botkyrka 74:1	-	Gravfält	1 röse, 2 högar, 6 runda stensättningar och 1 skärvtenshög	Fast fornlämning
Botkyrka 74:2	-	Älvkvarnar	-	Fast fornlämning
Botkyrka 75:1	-	Gravfält	145 runda stensättningar, 1 domarring, 10 högar, 5 skärvtenshögar. Delundersökt	Fast fornlämning
Botkyrka 76:1	-	Gravfält	1 hög, 39 runda stensättningar	Fast fornlämning
Botkyrka 426:2	-	Älvkvarnar	-	Fast fornlämning
Botkyrka 439:1	-	Älvkvarnar	-	Fast fornlämning
-	1	Stenmur	155 meter lång (ÖNÖ-VSV), 2-5 meter bred och 0,5-1,0 meter hög, 0,3-0,8 meter stora stenar	Övrig kulturhistorisk lämning
-	2	Stenmur	125 meter lång (N-S), 1, 0-1,2 meter bred och 1, 0-1,5 meter hög, 0,5-1,08 meter stora stenar	Övrig kulturhistorisk lämning
-	3	Stenmur	55 meter lång (NNV-S), 2 meter bred, 0,5 meter hög, 0,5-1,08 meter stora stenar	Övrig kulturhistorisk lämning
-	4	Färdväg	Vägbank, 175 meter lång, 4-5 meter bred	Övrig kulturhistorisk lämning
-	5	Bytomt	Hallunda gamla tomt. Äldsta kartbelägg 1652. Två gårdar.	Fast fornlämning

Referenser

Geometrisk avfattning Hallunda 1636, LMV akt A9-9:c72 74
Geometrisk avmätning Hallunda 1699, LMV akt A9-9:1
Ägomätning Hallunda 1802, LMV akt A9-9:2
Häradsekonomska kartan 1901-06, blad Botkyrka
Uppgifter från FMIS
Uppgifter från Ortnamnsarkivet

Tekniska och administrativa uppgifter

<i>KM projekt nr:</i>	KM09049
<i>Länsstyrelsen dnr, beslutsdatum:</i>	431-09-15024, 2009-11-24
<i>Undersökningsperiod:</i>	2009-12-11
<i>Arkeologtimmar:</i>	8 timmar
<i>Maskintimmar:</i>	-
<i>Exploateringsyta:</i>	80 000m ²
<i>Personal:</i>	Örjan Hermodsson
<i>Belägenhet:</i>	Hallunda 4:20, 4:34, 4:37, 4:40, 4:41 och 4:42, Botkyrka socken, Botkyrka kommun, Södermanland
<i>Ekonomisk karta:</i>	10I4d
<i>Koordinatsystem:</i>	Sweref 99 TM
<i>Koordinater:</i>	X6571533,790 Y661100,107
<i>Höjdsystem:</i>	Rh 90
<i>Inmätningmetod:</i>	Gps
<i>Dokumentationshandlingar:</i>	-
<i>Fynd:</i>	-

BILAGOR

Bilaga 1. Geometrisk avmätning av Hallunda från 1699 med utredningsområdet markerat med en svart linje.

